



נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

חמדת ימים HEMDAT YAMIM

פרשת השבוע ויקרא תשפ"ג

משכן, מקדש ומדינה יהודית הולכים יחדיו (חלק א')

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

"ויכנס הענין את אהל מועד וכבוד יקוק מלא את המשכן" (שמות מ' לד).

השלמת בניית המשכן מסתיימת, לכאורה, בסוף ספר שמות, וירידת הענין וסוגרת ומשלימה את המשימה. אולם, כבר בתחילת ספר ויקרא מתברר שהמלאכה עדיין לא הסתיימה, לאורך הספרים הבאים התורה ממשיכה לעסוק בבנייתו.

בפרשת נשא שבספר במדבר אנו מוצאים את ההכרזה: "ויהי ביום פלות משה להקים את המשכן וימשח אתו ויקדש אתו ואת כל פליו ואת המזבח ואת כל פליו וימשחם ויקדש אתם" (ו' א). מיד אחר כך מופיעה ההנהגה הפוליטית – הנשיאות, כשותפה לאירוע חנוכת המשכן: "ויקריבו נשיאי ישראל ראשי בית אבתם הם נשיאי המטת הם העמדים על הפקדים" (שם, שם ב).

השאלה המתבקשת: מה היחס בין המשכן לבין הממשל?

הראייה קוק זצ"ל, שהקים את הרבנות הראשית לישראל עוד לפני קום המדינה, בזמן שמציאות כזו הייתה עדיין מעבר לאופק ההיסטורי, לימד אותנו כי ישות מדינית עצמאית הינה חלק בלתי נפרד מהופעת מלכות השם בעולם. לכן, חובה עלינו לברר מה היחס בין מדינה ומקדש - משכן, על פי מקורותינו. חובה זו מקבלת משנה תוקף ערב חג הפסח הבעל"ט, זמן חירותנו.

נביאי ישראל היו צמודים למלכי ישראל. רוב דבריהם כוונו אל המלך וראשי השלטון = הרשות המבצעת (כאשר רשויות אחרות סטו מן הדרך הם לא חשכו את שבט לשונם גם מהן).

המסר שהעבירו הנביאים בא פעמים רבות לידי ביטוי גם במבנה של סדר נבואותיהם, ולא רק בתוכן. נדגים זאת באמצעות עיון בשתי נקודות:

* בבירור השאלה מי הוא זה שאחראי על מצוות בנין המקדש?

* בסדר הפרקים העוסקים בבניין מלכות שלמה ובנין בית המקדש הראשון בימיו.

אין כל ספק כי משה רבנו היה הממונה על בנין המקדש, הכל נעשה תחת פיקוחו והדרכתו, גם כשהוא מינה לתפקידי הבונים בפועל שני המומחים: בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה ואת אהליאב בן אחיסמך למטה דן.

משה רבנו, בגלל אישיותו ומדרגתו המיוחדת, נשא בעול הנהגת שלש הרשויות, מעין מלכות שמים (עיינו באזכור שלשתן בישיבתו ל"ג כב). לטענתנו, משה עסק בבניין המשכן מכוח היותו מלך, ומכיוון שהמלך עובד במשכן - במקדש בימי חנוכתו, משה היה זה שבשבעת ימי המילואים הראשונים הקים ועבד שם, עד שביום השמיני אהרון הכהן, אחיו, החליפו. (עיינו בפרשת צו ויקרא כל פרק ח והמעבר לכהונת אהרון בפועל בתחילת פרק ט, עיינו גם עבודה זרה לד ע"א).

כך היה גם בימי שלמה המלך. שלמה המלך הוא זה שבנה את בית המקדש (שלמה משבט יהודה וחירם משבט דן) כפי שמודגש מאוד בכתוב: "ויהי בית אשר בנה המלך הוא זה שבנה את בית המקדש (שלמה משבט יהודה וחירם משבט דן) כפי שמודגש

מאוד בכתוב: "ויהי בית אשר בנה המלך הוא זה שבנה את בית המקדש (שלמה משבט יהודה וחירם משבט דן) כפי שמודגש מאוד בכתוב: "ויהי בית אשר בנה המלך הוא זה שבנה את בית המקדש (שלמה משבט יהודה וחירם משבט דן) כפי שמודגש

מאוד בכתוב: "ויהי בית אשר בנה המלך הוא זה שבנה את בית המקדש (שלמה משבט יהודה וחירם משבט דן) כפי שמודגש מאוד בכתוב: "ויהי בית אשר בנה המלך הוא זה שבנה את בית המקדש (שלמה משבט יהודה וחירם משבט דן) כפי שמודגש

מאוד בכתוב: "ויהי בית אשר בנה המלך הוא זה שבנה את בית המקדש (שלמה משבט יהודה וחירם משבט דן) כפי שמודגש מאוד בכתוב: "ויהי בית אשר בנה המלך הוא זה שבנה את בית המקדש (שלמה משבט יהודה וחירם משבט דן) כפי שמודגש

מאוד בכתוב: "ויהי בית אשר בנה המלך הוא זה שבנה את בית המקדש (שלמה משבט יהודה וחירם משבט דן) כפי שמודגש מאוד בכתוב: "ויהי בית אשר בנה המלך הוא זה שבנה את בית המקדש (שלמה משבט יהודה וחירם משבט דן) כפי שמודגש

מאוד בכתוב: "ויהי בית אשר בנה המלך הוא זה שבנה את בית המקדש (שלמה משבט יהודה וחירם משבט דן) כפי שמודגש מאוד בכתוב: "ויהי בית אשר בנה המלך הוא זה שבנה את בית המקדש (שלמה משבט יהודה וחירם משבט דן) כפי שמודגש

מאוד בכתוב: "ויהי בית אשר בנה המלך הוא זה שבנה את בית המקדש (שלמה משבט יהודה וחירם משבט דן) כפי שמודגש מאוד בכתוב: "ויהי בית אשר בנה המלך הוא זה שבנה את בית המקדש (שלמה משבט יהודה וחירם משבט דן) כפי שמודגש

מאוד בכתוב: "ויהי בית אשר בנה המלך הוא זה שבנה את בית המקדש (שלמה משבט יהודה וחירם משבט דן) כפי שמודגש מאוד בכתוב: "ויהי בית אשר בנה המלך הוא זה שבנה את בית המקדש (שלמה משבט יהודה וחירם משבט דן) כפי שמודגש

מאוד בכתוב: "ויהי בית אשר בנה המלך הוא זה שבנה את בית המקדש (שלמה משבט יהודה וחירם משבט דן) כפי שמודגש מאוד בכתוב: "ויהי בית אשר בנה המלך הוא זה שבנה את בית המקדש (שלמה משבט יהודה וחירם משבט דן) כפי שמודגש

הבה נתפלל כי גם בימים אלה נתאחד סביב המצווה הגדולה של בנין המדינה וקידומה הרוחני.

לעילוי זשבת

לעייני הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

| | | | | |
|--|--|--|---|--|
| הרב ישראל רוזן י"ג בחשוון תשע"ח | הרב יהושע רוזן ט"ו באדר א' תשפ"ב | מר משה וסרצוג כ" בתשרי תשפ"א | פרופ' ישראל אהרוני י"ד בכסלו תשפ"ג | הרב ד"ר ג'רי האכנוים י"ח באדר ב' תשפ"ב |
| מרת לאה מאיר כ"ז בניסן תשפ"ב | גב' צפורה בת יונה דונייר נלב"ע י"ב אדר א' | מר יצחק טרשנסקי כ"ח באדר תשפ"א | מר זליג וגב' שרה ונגרובסקי כ"ה בטבת תשפ"ב / י' בתמוז תשע"ד | מר שמואל וגב' אסתר שמש י"ז בסיוון / כ' באב |
| בלהה בת ישראל מרמורש ז"ל א' מנחם אב תשפ"א | הרב שלמה מרזל י' באייר תשע"א | הרב שמואל כהן שבט תשפ"א | ר' מאיר וגב' שרה ברכפלד (שרה - ט"ז בטבת תש"ף) | הרב אשר וגב' סוזן וסרטייל ט"ז בכסלו / אלול תש"ף |
| חיים לייב בן מיכאל קרייסל ב' בשבט | הרב ראובן וחיה לאה אברמן ט' בתשרי תשע"ו / כ' בתשרי תשפ"ב | ר' אברהם ומרת גיטה קליין י"ח באייר / ד' באב | ר' אליהו כרמל מלכה טויע כרמל י"א במנחם-אב תשס"ט | ר' אליהו כרמל מלכה טויע כרמל י"א במנחם-אב תשס"ט |
| לעייני הרב יוסף מרדכי שמחה שטרן ז"ל נלב"ע כ"א באדר א' תשע"ד | ר' שמואל וגב' רבקה ברנדמן ט"ז בטבת תשפ"ב / ח' באייר תשפ"א | ר' אברהם ומרת גיטה קליין י"ח באייר / ד' באב | צפורה בת יונה דונייר ע"ה נלב"ע י"ב אדר א' | גב' ג'ולי קושיצקי י"ט באדר ב' תשפ"ב |

ארץ חמדה, ע"ר Eretz Hemdah

רח' ברוריה 2, ירושלים 91080 Bruriya St., Jerusalem 91080

Tel: 02-5371485 info@eretzhemdah.org WWW.ERETZHEMDAH.ORG

חֵמְדַּת הַשַּׁבָּת

הרב בצלאל דניאל – ראש תוכנית מורנו מבית 'ארץ חמדה'

איזו שבת באה לידי ביטוי במעבר מספר שמות לספר ויקרא?

סיימנו זה עתה את פרשיות המשכן. זהו הזמן לדבר על אבות המלאכה והיחס בינו ובין המשכן. למשכן שני פנים: מצד אחד, זהו המשכן, מקום בו השכינה שוכנת. מצד שני, זהו אוהל מועד, מקום בו נוצר מפגש עם עם ישראל, על ידי שליחיהם, משה והכהנים. את הכפילות הזאת רואים בשני הצדדים, בציווי ובביצוע.

בציווי: בפרשת תרומה המילה "משכן" מופיעה כ-20 פעמים, ואילו אוהל מעוד אינו מוזכר כלל. שם מוזכרים רק הכלים, ולא העבודה בהם. בפרשת תצווה עוברים לבגדי הכהונה, ושם המילה משכן נעלמת, ואילו "אוהל מועד" מוזכר כ-10 פעמים בפרשה.

בביצוע: בשבת נתחיל את ספר ויקרא, המתחיל מהפסוק "ויקרא אל משה, וידבר ה' אליו מאוהל מועד". ספר ויקרא, ספר הכהונה, עוסק במפגש שנעשה בין הקב"ה ובין עם ישראל. נקודת המפגש בין שמים וארץ היא אוהל מועד. אך ספר שמות אינו עוסק במפגש שכזה. הספר מסתיים בכך שהענן שוכן על האוהל, ומשה אינו יכול להיכנס. כרגע זהו המשכן, כביכול החדר הפרטי של הקב"ה בעולם. אמנם "הארץ נתן לבני אדם", אך קדושה תמיד קשורה לפרישות. אנו מקדשים מקום על ידי זה שאנחנו פורשים ממנו ומגדירים שזהו מקומו של מקום. הקב"ה מאותת שהוא מקבל את המקום שהקצנו עבורו בכך שהוא שוכן על האוהל ואינו מאפשר לנו לגשת. כך הוא מראה שהוא אכן שוכן במקום שקראנו לו ביתו.

את המלאכות האסורות בשבת למדנו מכך שציווי המשכן מסתיים, ובניית המשכן מתחילה, מהציווי על השבת. בתורה השבת מקבלת שני פנים: פן אחד הוא הברית בינינו ובין הקב"ה, "אות היא ביני וביניכם לדורותיכם לדעת כי אני ה' מקדישכם" (שמות לא יג). הפן השני הוא הפן ההיסטורי, "כי ששת ימים עשה ה' את השמיים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש" (שמות לא יז).

בעבר הגדרנו את המלאכות האסורות בשבת באופן הבא: הקב"ה ברא את הטבע, ונתן לנו לשלוט בחלק קטן ממנו. במשך ימי המעשה אנו מכינים את הטבע הקרוב לנו לשימושנו, ובשבת אנו מפסיקים להכניס את הטבע אלינו. אדם מבקש לאכול. עליו לחרוש ולזרוע ולקצור ולעמר ולדוש וכו' עד שהזרע הבודד שהיה בידיו נהפך לפת לחם. אדם רוצה ללבוש בגד, עליו לגזוז וכו' עד שהצמר שהיה על הכבשה יהיה סוודר (על פי זה הסברנו שאיסור הקצאת חפצים חדשים מהטבע בשבת היא הרחבה דרבנן למלאכות האסורות בשבת).

הגדרה זו מתאימה לחוויה של אדם הראשון: הוא נולד ביום ששי בצהריים, זמן מועט לפני השבת. הקב"ה מראה לו את עולם השבת, ואז אומר לו: הכל מתחיל מהשבת, אבל מיד אחרי שבת, לך תתמודד עם הטבע, לך שפר אותו ותכין אותו לשימוש אנושי. העולם, בראש ובראשונה, הוא שבת – נקודת מפגש בינינו ובין הקב"ה. אנחנו מתחילים מנקודת המפגש, פונים לדרכנו ובכל שבוע שבים ונפגשים שוב. זו תפיסה של שבת כ"אוהל מועד".

בחוויה הזו, השבת מתחילה את השבוע. קודם חווים את השבת, ולאחר מכן עוברים את עולם הטבע ומחברים אותו אל השבת. על זה הקב"ה אומר לעם ישראל "אות היא ביני וביניכם לדורותיכם לדעת כי אני ה' מקדישכם".

אבות המלאכה הן המלאכות שעשו במשכן. באגלי טל דן אם הכוונה היא לתפעול המשכן (לדוגמה – אפיית לחם הפנים בכל שבוע) או לבניית המשכן והקמתו (ואם כך מלאכת בישול נלמדת מהצבעים שבישלו בכדי לצבוע את הבדים).

המשמעות של האפשרות הראשונה היא שהשבת מבחינה בין העולם של האדם והעולם של הקב"ה. בעולם של הקב"ה עובדים בשבת, בעולם של האדם נמנעים מעבודה. כך אנו מקדשים את העבודה שלנו. העבודה היחידה שיש לנו בשבת היא העבודה שנעשית עבורי במקדש. זו אות הברית "לדעת כי אני ה' מקדישכם". כך אני מבטל את המקום שלי בעולם, ומזכיר לעצמי שבסוף כל העבודה שלנו שואפת להיות חלק מעבודתו ית'.

לפי האפשרות השנייה, יש להגדיר את אבות המלאכה אחרת. אבות המלאכה אינם מבוססים על הפעולה של אדם הראשון בעולם, אלא על בניית המשכן כשחזור של בריאת העולם. הקב"ה ברא את העולם בשה ימים, יש מקום לאדם לשכון בו, וביום השביעי שבת. אנו עושים את הפעולה הזאת בדיוק: במשך ששה ימים מייצרים לקב"ה מקום לשכון בו, וביום השביעי שובתים. ממה שובתים? מאותה יצירה שעשינו במשך כל השבוע – המלאכות הבונות את המשכן.

התפיסה הזאת מחוברת ל"כי ששת ימים עשה ה' את השמיים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש" – ואף אתם – ששה ימים תעבדו, בדיוק כמוני, ותשבתו ביום השביעי. מתוך כך הקב"ה מקבל את המקום שלו, כמו שהוא נתן מקום לאדם. זו תפיסת משכן – מקום בו הקב"ה שוכן, בלי לאפשר למשה להיכנס.

במסכת שבת (דף סט ע"ב) מופיעה מחלוקת בדין אדם שהולך במדבר ושוכח מתי השבת. רב הונא אומר שעליו למנות ששה ימים, וביום השביעי לשבות. סביר שבאחד הימים הללו הוא מחלל שבת. אך על ידי כך הוא משחזר את מעשה בראשית, במקביל לתפיסה של "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת". חייא בר רב אומר שעליו לשבות מיד, ולאחר מכן לעבוד ששה ימים ולחזור לשבת. תפיסה זו משחזרת את החוויה של אדם הראשון, שקודם חווה את השבת ולאחר מכן פנה לימי המעשה.

הספר מסתיים בשבת מהסוג השני. בו פעלנו ויצרנו מקום עבור הקב"ה, והקב"ה שכן בו. כך הכנסנו קדושה לעולם – על ידי יצירת מקום, על ידי ההימנעות ממלאכה אחרי היצירה, על ידי מניעה מכניסה למרחב של הקב"ה אחרי שיצרנו עבורו מקום.

בפרשתנו ה' קורא למשה, ומשה מגיע לאוהל מועד – למקום בו הקב"ה כורת ברית עם ישראל, בו מתאפשר המפגש בין הקב"ה לבין בראויו.

הַלְכָה פְּסוּקָה

תְּקַצִּירִים מִתּוֹךְ פְּסָקֵי דִין - רִשְׁת בְּתֵי הַדִּין 'אַרְץ חֻמְדָּה גְזִית'

עורך: הרב הדיין עקיבא כהנא, חוקר במכון משפט והלכה בישראל

דמי תיווך למתווכת ללא רישיון תיווך וללא חוזה תיווך

'ארץ חמדה גזית' ירושלים / טבת תשפ"ג / תיק מס' 82141

דיינים: הרב דניאל מן, הרב אסף הר נוי, הרב נריה צבי

המקרה בקצרה: התובעת היא בעלת עסק לתיווך דירות בירושלים, לפני כשנה היא פרסמה דירה למכירה בסכום של 2.4 מיליון ₪, מתוך תקווה שהמוכר יסכים למכור במחיר הזה. הנתבע הגיע לתובעת וקיבל את המספר של המוכר, שאמר לו שמחיר הדירה גבוה יותר והוא עומד על סך 2.5 מיליון ₪ בקירוב. הקונה קנה את הדירה במחיר שהמוכר ביקש. כעת התובעת מבקשת לקבל 2% ממחיר העסקה, משום שלטענתה הנתבע ידע שהיא מתווכת כאשר פנה אליה.

לטענת הנתבע לא מגיע לתובעת דמי תיווך משום שהיא לא אמרה לו שהיא מתווכת, וכן משום שהיא לא החתימה אותו על חוזה תיווך, ואין לה רישיון תיווך. בנוסף, אילו התובעת היתה אומרת לו את המחיר שהמוכר ביקש הוא היה יודע שאחיו כבר הציע לו להתעניין בדירה זו, נמצא שהוא כלל לא נהנה משירותי התיווך של התובעת. זאת ועוד, לטענתו דמי התיווך המקובלים בסביבה בה הוא והתובעת חיים נמוכים יותר ממה שהתובעת מבקשת.

פסק הדין בקצרה: הנתבע חייב לשלם לתובעת קצת פחות מ-2%, סך 49,700 ₪ עבור דמי תיווך.

נימוקים בקצרה:

1. התובעת היתה הגורם היעיל שהביא לחתימת העסקה

בית הדין דחה את טענות הנתבע שהוא לא ידע שהתובעת היא מתווכת, גם מעצם העובדה שהוא הגיע מכח הודעה שצוין בה שמדובר בתיווך, וגם משום שהוא הודה בעצמו שהיא מתווכת. בנוסף בית הדין קבע שהמתווכת היוותה גורם יעיל שהביא לחתימת העסקה, וזאת משום שהנתבע הגיע לדירה רק בעקבות פרסום התובעת, והיא זו שמסרה לו את המסמכים של הדירה. היא אף התקשרה אליו פעמים רבות כדי לקדם את העסקה, וגם דיברה עם המוכר, לכן פעולותיה הועילו לו רבות.

2. זכאות לדמי תיווך ללא רישיון

בית הדין סבור שאין להחיל במקרה זה את סעיף 14 לחוק המתווכים הקובע כי מי שאין לו רישיון לעסוק בתיווך אינו זכאי לדמי תיווך.

אמנם, החוק נועד למנוע אנדרלמוסיה בתחום, ולכן בהחלט יש לו תוקף הלכתי שכן "גם אנחנו היינו מתקנים זאת" (עפ"י שו"ת חתם סופר ה, מד). אולם, כיון ששני הצדדים הם מהציבור החרדי בו פועלים מתווכים שאינם בעלי רישיון תיווך, בית הדין סבר שטענת התובע לא נטענה בתום לב, וקבלתה מהווה בכללי הצדק הטבעי, ולכן הטענה נדחתה.

3. זכאות לדמי תיווך ללא חוזה

לפי חוק המתווכים (סעיף 14 א) אדם לא זכאי לדמי תיווך ללא חתימה על חוזה מחייב, אין ספק שיש תוקף לחוק משום שהוא תקנת בני המדינה, למרות זאת בפסקי דין של ארץ חמדה גזית (72059, 70003) עסקו בשאלות דומות, וקבעו שבמקרה שבו היה ברור לשני הצדדים שמדובר בתיווך בתשלום, יש לחייב את הלקוח גם ללא הסכם תיווך, לכן בית הדין חייב את הנתבע בדמי תיווך.

4. גובה דמי התיווך ללא הסכם

לדעת רוב הדיינים, המנהג הרווח אצל המתווכים הוא לשלם 2% גם בציבור החרדי, אלא אם כן נקבע אחרת. לפיכך, די בכך כדי לקבל את טענת התובעת, בדומה לדין בהלכות קבלנות שכשיש מחלוקת בין מזמין לקבלן מה התמורה שסוכמה, יש ללכת לפי מנהג המדינה (רמב"ם שלוחין ח, ה, ושולחן ערוך חו"מ שלא, א).

בית הדין דחה את טענת הנתבע שהוא היה מתמקח ומוריד את המחיר, וזאת משום שמנהג המדינה מכריע, וגובר על חזקת ממון. למרות זאת אין לחייבו דמי תיווך על המחסן שלא נכלל בעסקה מלכתחילה, ולכן יש להפחית מעט מהסכום שהתובעת ביקשה.

לדעת המיעוט, אמנם מוטל על הנתבע לשלם דמי תיווך, אך יש להפחית סכום מסוים מהתביעה, משום שבאחריות התובעת היה להחתים את הנתבע על חוזה תיווך, לכן חלק מהאחריות על הבעיה שנוצרה היא עליה. בנוסף, יש לחשוש שבעתיד מתווכים לא יחתימו אנשים על חוזה תיווך אם יידעו שהדבר לא ייפגע בשכרם. בפס"ד 72059 הפחיתו הדיינים 20% מדמי התיווך בגלל שלא נחתם הסכם בין הצדדים, והדיין הרב סיני לוי כתב שם שזאת משום שלא יתכן שהמתווך לא ייפגע כלל מכך שלא החתים על הסכם תיווך. לכך יש להוסיף כי שכיח שמתווכים נותנים הנחה בדמי התיווך.

לאור כל זאת, לדעת המיעוט יש לחייב את הנתבע בשיעור 1.75% מסכום העסקה, אולם לדעת הרוב הנתבע חייב לשלם כ-2% מהתמורה של העסקה.

למעבר לפסק הדין

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

| | | | | |
|---|--|---------------------------------------|---|---|
| <p>לע"י שלמה דוד בן זלמן ושרה אבנית ז"ל נלבי"ע סיון תשע"ט</p> | <p>לע"י רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה ונחנה בת יעיש ושמחה סבג</p> | <p>לע"י גב' לורייין הופמן ז"ל</p> | <p>לע"י חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלבי"ע ז' בתשרי תשע"ה</p> | <p>לע"י סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלבי"ע כ"ד בחשוון תשע"ח</p> |
| לע"י הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד | | | | |

שׁוֹרֵת בַּמִּרְאָה הַבְּזֵק

קרב מועד ביעור פירות השמיטה!
מצוות הביעור של שמן ויין, הקדושים בקדושת שביעית

"שמור את חודש האביב ועשית פסח" (דברים ט"ז א).

את הפסח יש לחגוג באביב. במידה וחודש אדר הסתיים והאביב עדיין לא הגיע, בית הדין מוסיף חודש נוסף – אדר ב. ערב הפסח מסמל, רשמית, על פי ההלכה את בוא האביב. השנה יש לכך השלכה הלכתית מיוחדת, משמעותית ומעשית.

מדרש ההלכה מלמדנו שכאשר פרי שביעית מסוים כלה מן השדה, יש לבערו מן הבית. הענבים מסוגלים לשרוד בשדה עד בוא האביב, והזיתים מעט זמן מעבר לכך. על כן יש לבער את הענבים בערב פסח, ואת הזיתים בערב שבועות, של השנה השמינית. על כך נאמר בברייתא (המובאת במסכת פסחים דף נג ע"א) "אוכלין בענבים עד הפסח, בזיתים עד העצרת", וכך פוסק הרמב"ם (הלכות שמיטה פרק ז, יא).

נמצאנו למדים, הלכה למעשה, שערב פסח של השנה השמינית הוא זמן ביעור תוצרת הענבים (הענבים, היין ומיץ הענבים), וערב שבועות הוא זמן ביעור תוצרת הזית (הזיתים ושמן הזית).

לקראת קיום המצווה בפועל, נחזור על עקרונותיה:

השמיטה מבוססת על שני עמודי יסוד: הראשון: תמיד אנו אוכלים מתוך ידו הרחבה של הקב"ה, בשמיטה אנו מדגישים זאת. כך אנו זוכרים שהארץ היא של הקב"ה, והיא ניתנה לנו בהשאלה; השני: אכילה של כולם יחד, כדי להזכיר את חשיבות השוויון חברתי והערבות ההדדית. על ידי הסרה זמנית של יתרונו של העשיר בשנת השמיטה, התורה מחנכת אותנו לזכור תמיד את החלש וחסר האמצעים.

בקיום מצוות ביעור פירות השביעית אנו מיישמים את העקרונות הללו:

בשנה השביעית אנו אוכלים מתוך ידו הרחבה של הקב"ה. מועד הביעור חל כאשר פירות השביעית כלים מן השדה. הקב"ה אומר: כל עוד הפירות בשדה, האכילה שלכם, בכל מקום שהוא, היא אכילה על שלחני. אך ברגע שכלו פירות השדה, ניתק הקשר בין ההנאה מפירות השביעית לבין מקורם, ואזי הסעודה של הקב"ה כביכול נגמרה. על ידי ביעור פירות השביעית אנו זוכרים שבמשך כל תקופת אכילת הפירות האכילה הייתה במסגרת הסעודה הגדולה שסעדנו מתוך ידו הרחבה. **בשמיטה, כולנו אוכלים יחד.** כל עוד הפירות נגישים לכל, אכילת הפירות, גם בתוך הבית הפרטי, מבוססת על אכילה משותפת. היכולת לאגור את הפירות ולשמר אותם לטווח ארוך מקנה יתרון לחלק המבוסס של החברה על פני חלקיה האחרים, בשימוש בפירות השביעית. על ידי הביעור אנו זוכרים, גם בזמן שאנו אוכלים את פירות השביעית, שכולם שווים בזכות האכילה בפירות שנה זו.

להלכה נפסק כשיטת הרמב"ן, שביעור פירות שביעית נעשה על ידי השבת פירות השביעית אל החברה. הדרך לעשות את זה היא על ידי הוצאתם לרשות הרבים והכרזה ש"כל הרוצה ליטול, יבוא וייטול". על ידי פעולה זו אנו משחזרים את מצב הפירות לפני שהם נלקטו על ידי האדם הפרטי.

מכיוון שהמטרה היא להשיב את הפירות, למצבם הקודם הראי"ה קוק פוסק (כשיטת הגר"א) שניתן לצאת לרשות הרבים ולהכריז על כך גם אם אין אנשים בסביבה. עצם הוצאת הפירות לשם נחשבת כהנגשתם לכלל.

הגרש"ז פוסק שניתן להפקיר בפני אדם אחד. החזון איש פוסק שיש להפקיר בפני שלושה, בדרך זו הסבירות שיתקיים בהם "ואכלו אביוני עמך" (שמות כ"ג יא) עולה.

כאמור, מועד ביעור היין והשמן הוא בערב פסח.

נקיים בשמחה את מצוות הביעור ונחזק את הקשר שלנו לעקרונות השמיטה.

לעיון נוסף הנכם מוזמנים לתוכנית מורנו שמיטה מבית ארץ חמדה - הלכות ביעור יחידה מספר 17, ניתן למצוא את החומרים [בדפי הלימוד של 'מורנו'](#).

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

צוות מורנו:

הרב יוסף כרמל, הרב בצלאל דניאל, הרב יצחק שטינברג

מתפללים לרפואתם השלימה, בתוך שאר חולי עם ישראל, של:

| | | |
|-------------------------|-------------------------|---------------------------------|
| טל שאול בן יפה | ניר רפאל בן רחל ברכה | אורי לאה בת חיה תמימה |
| ר' יצחק בן בריינדל גיטה | מאירה בת אסתר | נטע בת מלכה |
| חוה ראנלה בת פיילא | הילה צפנת בת שרה טובה | רבקה בת שרה בלה |
| משה בן רחל | הילל בן תמר שפרה | ירחמיאל בן זלאתה רבקה |
| עובדיה בן אסתר מלכה | אריה יצחק בן גאולה מרים | חיים מרדכי פרץ בן אסתר מילכה |
| יוסף בן אורית | חיים מנחם מנדל בן חנה | מיכאל אלכסנדר אברהם בן שרה מלכה |